

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΙΣΤ'

Συνδρομή ἑτησίαι: Ἐν Ἑλλάδι πρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ πρ. 20 - Αἱ συνδρομαὶ ἔρχονται ἀπὸ
1 Ἰανουαρίου ἕως τοῦ ἑξῆς καὶ εἰναι ἑξῆσαι: - Γραφεῖον Διευθ.: Ἐπὶ τῆς ἁγορᾶς Πανεπιστημίου 39.

23 Ὀκτωβρίου 1883

Ποῦτος ἦτον

Ο ΦΟΝΕΥΣ ΤΟΥ ΑΔΕΛΦΟΥ ΜΟΥ

— Σήμερα πιά θά φάγω μιὰ βούκα ψωμί νά πάγη στήν καρδιά μου! — Εἶπεν ἡ μήτηρ μου καθεζομένη μεταξύ ἐμοῦ καὶ τοῦ ἀδελφοῦ μου παρὰ τήν λιτήν τράπεζαν, ἣν ὁ ὑπρέτης εἶχε παραθέσει εἰς τὸ δωμάτιόν μας.

— Πρῶτα κάμε το, καὶ ὕστερα 'πέ το, μητέρα. — Ἀπήντησε πειρακτικῶς ὁ ἀδελφός μου, διότι ἀπὸ τινος πολλὰκις μὲν ἤκουε τήν καλὴν ταύτην πρόθεσιν, ποτὲ ὅμως δὲν τήν ἔβλεπε πραγματοποιημένην.

Ἡ μήτηρ, συνειθισμένη εἰς παρομοίαις τοῦ νεωτέρου της υἱοῦ παρατηρήσεις, οὐδ' ἐπρόσεξε καὶ εἰς τοὺς λόγους του. Ἄλλ' ἐπιστραφεῖσα πρὸς τήν ὄπισθεν αὐτῆς θύραν, ἵνα βεβαιωθῇ ὅτι εἶναι κεκλεισμένη,

— Καὶ μὴ μοῦ ἀφήσετε, εἶπεν, αὐτὴ τήν σεισογράδα νά 'ξαναμθῇ 'δὼ μέσα. ὦ, χαρὰ σὸ μάς ἀλήθεια, 'σταῖς τούμπαις καὶ τοὺς σάλτοις!

Σεισογράδα ἦτον ὁ Γάλλος ὑπρέτης τοῦ ἐπὶ τὸν Βόσπορον ξενοδοχείου, ἐν ᾧ ἡ μήτηρ μου ἦλθε νά μὲ συναντήσῃ, μόλις ἀφικόμενον ἐκ τῆς Ἑσπερίας. Τὸ πρωτοφανὲς διὰ τήν ἐπακρωτίδα σχῆμα τοῦ γράκου, αἱ συνεχεῖς τοῦ καταξυρίστου Γάλλου ὑποκλίσεις, ἐνέπνευσαν εἰς αὐτὴν εὐθύς ἐξ ἀρχῆς ἀκατάληπτον ἀντιπάθειαν. Καὶ τὸ χειρότερον ἦτο, ὅτι ὁ δυστυχῆς ὑπρέτης προσπαθῶν καὶ καλὰ νά κατακτήσῃ τὴν εὐνοίαν της ἐπολλαπλασίαζε τοὺς σάλτους καὶ ταῖς τούμπαις αὐτοῦ, ὑποκλινόμενος οὕτω πιθηκιστικῶς, ὥστε ἐκορύφωσε, κατ' αὐτὰς ἑτι τὰς πρώτας ἡμέρας, τὴν ἐναντίον αὐτοῦ ἀγανάκτησιν τῆς μητρός μου, ἥτις καὶ τὸν ἐβάπτισε μὲ τὸ ὄνομα τῆς σεισοπυγίδος, διότι, ἔλεγεν, εἶχε θηλυκὸ, τουτέστι καταξυρίστον πρόσωπον καὶ δὲν ἠμποροῦσε νά σταθῇ 'στὰ ξεράτου, χωρὶς νά σκύψῃ τὸ κεφάλι καὶ νά σείσῃ τὴν οὐρά του.

Μετά τινὰς οὕτω πως ἐμπαικτικὰς παρατηρήσεις καὶ ἐπὶ τοῦ ὅλου παραστήματος καὶ τῆς ἐνδυμασίας τοῦ ἀτυχοῦς Λουῆ, ἡ μήτηρ μου διέκοψεν ἀνεπαίσθητος τὸ γεῦμά της καὶ, προ-

σηλώσασα τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὸ παράθυρον, ἐβυθίσθη ὀλίγον κατ' ὀλίγον εἰς σκέψεις, κατὰ τὴν συνήθειάν της.

Ὁ Βόσπορος ἐκυλίετο χωριέντως ὑπὸ τὰ βλήματα μας: πολυάριθμα ἰσχυροτενῆ ἀκάτια διέσχίζον τὰ κυματὰ του νερὰ κατ' ἀντιθέτους διευθύνσεις, ὡς χελιδόνες πετῶσαι μετ' ἀπαρμιλλοῦ ταχύτητος. Ἡ μήτηρ μου τὰ παρετήρει δι' ἀπλανῶν ὀμμάτων καὶ μετὰ μακρὰν σιωπὴν ἀναστεναζάσα βαθέως,

— Διὲς ἐσύ! εἶπε, πῶς περνοῦν τὰ χρόνια, καὶ γυρνοῦν τὰ πράγματα! Δὲν θά γυρίσῃ τὸ παιδί μου, ἔλεγα, δὲν θά προφθάσῃ νά ἔλθῃ 'πίσω, καὶ θ' ἀποθάνω, καὶ θά μείνουν τὰ μάτια μου ἀνοιχτά, ἀπὸ τὴν λαχτάρα 'ποῦ ἔχουν νά τὸ 'διοῦνε! Ὁλ' ἡμερίτσα 'παραφύλαγα τοὺς δρόμους καὶ 'ρωτοῦσα τοὺς διαβάτας. Καὶ ὅταν ἐβράδυναζεν, ἀφῆν' ἀνοιχτὴ τὴν θύρα ἕως 'στὰ μεσάνυχτα. Μὴ σφαλεῖς, Μηχανῆλε, μπορεῖ νά ἔλθ' ἀκόμη. Καὶ δὲν θέλω νά ἔλθῃ τὸ παιδί μου καὶ νά 'βρῇ κλειστὴ τὴν θύρα μου. Φθάνει 'ποῦ εἶναι τόσα χρόνια ἔρημο καὶ ξένο, ἄς μὴν ἔρθῃ καὶ 'στὸ χωριό του νά τοῦ φανῇ πῶς δὲν ἔχει κανέναν εἰς τὸν κόσμον, 'ποῦ νά φυλάγῃ τὸν ἐργόμῳ του. 'Σὰν ἐπλάγιαζα, σ' ἔβλεπα 'στὸν ὕπνον μου, καὶ μ' ἐφαίνετο πῶς ἄκουα τὴν φωνὴν σου, κ' ἐσηκονόμουν καὶ ἀνοίγα τὴν θύρα: ἦλθες, παιδί μου; — Ἦταν ὁ ἀγέρας, 'ποῦ σβηντζινοῖς 'στὸν δρόμον.

Καὶ ἔτσι ἔξημέρονα, καὶ ἔτσι βράδυναζε. Ὁχτῶ χρονάκια 'πέρασαν, ψωμί δὲν ἐπήγε στήν καρδιά μου. Γιατί, δὲν θά προφθάσῃ νά ἔλθῃ τὸ παιδί μου, ἔλεγα, καὶ θά 'πεθάνω καὶ θά μείνουν τὰ μάτια μ' ἀνοιχτά! Καὶ διὲς ἐσύ! Τώρα 'ποῦ σ' ἔχω κοντὰ μου, τώρα 'ποῦ σὲ θεωρῶ, μοῦ φαίνεται 'σὰν νά ἦταν χθὲς 'ποῦ διὰ βηκες καὶ σήμερον 'ποῦ ἦλθες. Καὶ ἡ πίκραις 'ποῦ ἦτια, παιδί μου, καὶ ἡ τρομαραῖς 'ποῦ ἐτρέβηξαι εἶναι 'σὰν νά μὴν ἦταν ποτέ!

Ἐδῶ ἔκοψε μηχανικῶς ὀλίγον ἄρτον, ὡς ἐὰν ἤθελε νά ἐξακολουθήσῃ τὸ φαγητόν της: ἀλλὰ πρὶν τὸν θέσῃ εἰς τὸ στόμα, ἠτένισε πάλιν διὰ τοῦ παραθύρου, εἶδε τὸν ἀείρροον Βόσπορον, εἶδε τὰ παλινοστούντα σκάθη, καὶ στεναζάσα ἐκ μέσης καρδίας ἐπανέλαβεν ἀργὰ καὶ θλιβερά:

— Ἔτσι περνοῦν τὰ χρόνια, καὶ γυρνοῦν τὰ

πράγματα! 'Απ' ἐκεῖ 'ποῦ ἐφοβούμεον δὲν ἔπαθα τίποτε· καὶ ἀπ' ἐκεῖ 'ποῦ ἤμουν ἡσυχὴ ἦλθε τὸ κακὸ! 'Ἐπῆγες εἰς τὴν ἄκρην τοῦ κόσμου, παιδί μου, καὶ δὲν ἐχάθηκες, κ' ἐγύρισες. Καὶ ὁ Χρηστάκης μας — πέντε ὥραις δρόμον ἐπῆγε, κ' ἔμεινεν ἐκεῖ! . . . "Ε. . . μόνον οἱ νεκροὶ δὲν γυρίζουν 'πίσου! . . .

"Ἦτανε παραμονὴ τῶν Φωτῶν—'ξέυρεις πῶς εἶναι ἡ καρδιά μου σὲ τέτοιαις ἐπίσημαις ἡμέραις. 'Ἐνθυμήθηκα τὸν μακαρίτη τὸν πατέρα σου, κ' ἐνθυμήθηκα, πῶς μιὰ τέτοια παραμονή, 'σάν εἶδες τοῦ κόσμου τὰ παιδιὰ 'ποῦ 'κρατοῦσαν ταις σουρβιαῖς καὶ σουρβίαιαν τοὺς ἀνθρώπους μές' εἰς τὸν δρόμον, 'πῆρες καὶ σὺ μιὰ σκουῖπα καὶ ἄρχησες νὰ χτυπᾷς τὸν πατέρα σου 'πὰ στὴν ῥάχη καὶ νὰ τὸν σουρβίζης: Σούρβα, σούρβα! γερὸ κορμί, γερὸ σταυροί, ὄλο 'γειὰ καὶ δύναμι, καὶ τοῦ χρόν' γεροί!» "Ἐτσι μικρὸ 'ποῦ ἦσουνε, ἤξευρες τὰ λόγια. Καὶ τὸ 'χάρικεν ὁ μακαρίτης, καὶ σὲ 'πῆρε στὴν ἀγκαλιά του καὶ σὲ 'φίλησε: —"Ἐχε τὴν εὐχή μου, καὶ νὰ μοῦ τρανέφης! — Καὶ σ' ἔδωκε μιὰ πεντάρα, καὶ μ' ἐκούνησε μὲ τὸ δάχτυλο καὶ μὲ εἶπε: — Αὐτὸ τὸ παιδί, γυναικίκα, θὰ γένη! — Ποῦ τὸ ἤξευρες, πῶς ὕστερ' ἀπὸ τρεῖς μῆνες θὲ νὰ σ' ἄφην' ὀρφανό! Καὶ 'ποῦ τὸ ἤξευρες, πῶς ἡ παραμοναῖς τῶν Φωτῶν θὲ νὰρχουνταν καὶ θὰ 'περνοῦσαν καὶ σὺ θὰ κακοπαθιάζεις στὴν ξηνητεία κ' ἐγὼ θὲ νὰκλαιγα μονάχη!

"Ἐτσι μ' ἐκείνη τὴν παραμονή. Ὁ Μιχαῆλος 'ποῦ μὲ ἤξευραν, ἐπῆγεν ἀπὸ 'νωρὲς εἰς τὸ βουνό καὶ ἔφερε μιὰ σουρβιά: "Ἐνα μεγάλο κλωνὶ γεμάτο σφιχτὰ καὶ πράσινα 'μάτια.—Μ' αὐτὰ τὰ σούρβα, μανὰ, θὰ 'διοῦμεν ἀπόψε τὴν τύχη μας.—'Σάν ἦρθεν ὁ Χρηστάκης στὸ σπίτι, ἐκαθήσαμε στὸ παραγῶνι κ' ἐχωρίσαμε τὴν φωτιά σὲ δυὸ μεριαῖς, καὶ ἄρχησεν ὁ Μιχαῆλος νὰ βάζη τὰ σούρβα στὴν μέση 'πὰ στὴν καυτερὴ τὴν πλάκα, γιὰ νὰ 'διοῦμε τὴν τύχη μας. Πρῶτα πρῶτα σ' ὠνομάτισεν ἐσένα, κ' ἔκοψε σούρβο καὶ τὸ ἔβαλε. Καὶ μόλις τῶβαλεν, ἐβρόντηξες καὶ 'πήδηξες κ' ἐβγήκεν ἀπ' τὴν 'στιὰ. "Ἐχε τὴν εὐχή μου, Μιχαῆλο! τοῦ εἶπα. 'Απόψε εὐφρανες τὴν καρδιά μου. 'Σάν εἶν' ὁ Γιωργῆς μας γερός, εἴμασθ' ὄλοι καλά! "Ἐστερα μ' ὠνομάτισεν ἐμένα. "Ε! κ' ἐγὼ, 'πὲς, καλά 'πῆγα. "Ἐστερα ὠνομάτισε τὸν Χρηστάκη — καὶ 'διὲς ἐσὺ! Τὸ 'μάτι τῆς σουρβιάς ἔμεινε 'πὰ στὴν πλάκα 'ποῦ τῶβαλε, σιγανὸ καὶ ἀκίνητο, ὥστε 'ποῦ ἐμάκρυνε κ' ἐκάπνισε κ' ἐγειρεν ὀλίγο καὶ ἐκάηκε! — Χριστὸς καὶ Παναγιὰ, παιδάκι μου! τοῦ εἶπα. Δὲν ἔβαλες καλὸ σούρβο! Κ' ἐπῆρα τὴν σουρβιάν ἀπὸ τὸ χέρι του κ' ἐδιάλεξεν τὸ πιὸ καλὸ τὸ 'μάτι καὶ ἀνοιξάει καινούριο τόπο στὴν φωτιά καὶ τὸ ἔβαλε . . . 'Ἐκάπνισεν ὀλίγο, ἐμάκρυνε, ἐτανίσθη κ' ἔμεινε στὸν τόπο! Τότ' ἐγέλασεν ὁ Χρηστάκης

δυνατὰ κ' ἐπῆρεν ἓνα δαυλὶ καὶ ἀνεκάτωσε τὰ κάρβουνα καὶ εἶπε:

— "Ἐγὼ, μητέρα, εἶμαι βασταγερός ἀνθρώπος, τὸ 'ξέρεις. "Ἐτσι εὐκολὰ εὐκολὰ δὲν πηδῶ νὰ φύγω μές' ἀπὸ 'λίγη ζέστη 'σάν καὶ λόγου σὰς. "Ἄν θέλῃς νὰ ἰδῆς τὴν τύχη μου, φέρ' ἐδῶ! —

Καὶ 'πῆρε τὸ κλωνὶ ἀπὸ τὸ χέρι μου καὶ τὸ ἔβαλε μές' στὴν φωτιά. Κ' ἐπυρῶθησαν τὰ σούρβα καὶ ἤρχησαν νὰ βροντοῦν καὶ νὰ πηδῶνε . . .

Τώρα, λέγε μου ἐσὺ ὅ,τι θέλεις. Σούρβα εἶναι σούρβα, τὸ 'ξέρω. Καὶ τὴν τύχη τὴν βλέπουν γιὰ τὴν συνήθεια, ὄχι γιὰ τὴν ἀλήθεια, κ' αὐτὸ σωστό. Μὰ ὅταν 'θυμηθῶ τοὺς κούριους ἐκείνους κρότους καὶ ταις μακρυναῖς τουφεκιάς, 'ποῦ ὕστερ' ἀπὸ 'λίγαις ἡμέραις ἄρχησαν ν' ἀκούγονται τριγύρω στὰ χωριά, μού ξεσηκόνετ' ἡ καρδιά μου, καὶ δὲν 'μπορῶ νὰ ἡσυχάσω. Τὸ πρᾶγμα ἦταν καθαρὸ καὶ 'ξάστερο, μὰ 'μεῖς δὲν τὸ 'ψηφήσαμε, μόνον τὸ 'πῆραμ' ἐλαφρῶ κ' ἐγελάσαμεν.

Ἐκεῖ 'πάνου στὰ γέλοια ἀνοιξεν ἡ θύρα κ' ἐμβῆκεν ὁ Χαραλαμπῆς τοῦ Μητάκου. Τὸν 'ξέυρεις. Ἦταν συνομήλικος τοῦ Χρηστάκη καὶ τὸν ἔμοιαζε πολὺ στὸ ἀνάστημα καὶ ταις πλάταις. "Ὅσον ἦτο μικρὸς ἤρχετο συχνὰ στὸ σπίτι μας· μὰ 'σάν ἐμεγάλωσε κ' ἐπῆρεν ἄσχημο δρόμον, δὲν ἤμποροῦσα νὰ τὸν βλέπω 'μπροστά μου. Γιὰτὶ πολλαῖς φοραῖς ἔκαμνε τὸ κακὸ, καὶ τὸν ἔπαιρναν γιὰ τὸν Χρηστάκη. Τόσο πολὺ τὸν ἔμοιαζε καὶ 'σάν συντεχνίταις ὅπου ἦτανε 'φοροῦσαν καὶ τὰ ἴδια τὰ ρούχα. Γι' αὐτὰ τὸν ἔβαλα μιὰν ἡμέρα 'μπροστά. 'Απὸ τότε δὲν ἐξαναπάτησε στὸ κατώφλιό μας· κ' ἐκείνη τὴν βραδεῖα ἦλθε.

— Καλησπέρα, κυρά! Καλὸ στὰ κάμνετε!

— Καλὸ στὸν Λαμπῆ. "Ἄν μὲ φέρνης κάνα γράμμα, κάτσε νὰ σὲ κεράσω.

— "Ὅχι, κυρά, ἐγὼ τὴν 'παραίτησα πιὰ τὴν πόστα. Καὶ ἦρθα ἴσα ἴσα νὰ ξαναπῶ τοῦ Χρηστάκη νὰ μὴν ἀφήσῃ νὰ τὴν πάρῃ κανένας ἄλλος.

'Ἐκεῖ, 'σάν νὰ μ' ἐταράχθηκεν ἡ καρδιά μου!

— Καὶ γιὰτὶ, Λαμπῆ;

— Γιατ' εἶναι καλὴ δουλειὰ ἡ πόστα, κυρά, καλὴ δουλειὰ!

— Καὶ 'σάν εἶναι καλὴ δουλειὰ ἡ πόστα, γιὰτὶ δὲν τὴν κρατεῖς τοῦ λόγου σου, 'ποῦ τὴν εἶχες ὡς στὰ τώρα;

Ἐαρρεῖς τοῦ ἔδωκε κανεῖς μιὰ μαχαιριά, καὶ ἀλλάξεν ἡ θωριά του καὶ ἄρχησε νὰ μασσᾷ τὰ λόγια του.

— "Ἐγὼ, κυρά, δυὸ χρόνια 'πῆγα κ' ἔφερα τὴν πόστ' ἀπὸ τὸ σιδερόδρομον, ἔκαμ' ἀρκετοὺς παράδες. Τώρα πιὰ ἄς κάμουν καὶ οἱ φίλοι.

— "Ἄκουσε νὰ σὲ 'πῶ, τοῦ εἶπα τότε, Λαμπῆ! 'Ἐσὺ ἂν ἔκαμες παράδες, καθὼς τὸ λένε—

Θεός κ' ἡ ψυχὴ σου! Ἐμεῖς τέτοιους παραδες δὲν τοὺς χρειάζομασθε. Ἐπειτα, ἔξυρεις· οἱ καὶ μέδεις δὲν ἔχουν πλέον πέραση. Καὶ αὐτὸς 'ποὺ κουβαλεῖ τὴν πόστα δὲν ἔμπορεῖ πλέον ν' ἀρχοντήνη μὲ τὰ ὑστερήματα, ποὺ στέλνει κανένα ὀρφανό, ξενητεμμένο, μέσ' στὸ γράμμα, νὰ μνημονέφουν τὸν πατέρα του. Ὅσο γιὰ τὴν ἄλλη τέχνη 'ποὺ σ' ἀρχοντήνη, Λαμπή, νὰ ὁ Θεός καὶ ἄς σέ κρίνη. Ἐμένα τὸ παιδί μου εἶναι χριστιανός καὶ τίμιος ἄνθρωπος, καὶ ἔξυρει νὰ βγάλη τὸ ψωμί του μὲ τὸν ἴδρω τοῦ προσώπου του.

Ἔτσι τοῦ εἶπα, γιὰ τὸ ἤξευρα πῶς ἦταν κλέφτης. Καὶ 'κεῖ 'ποὺ τοῦ τᾶλεγα, παιδί μου, τὸν ἔπιασε μιὰ τρεμουλα καὶ ἀσπρισαν τὰ χεῖλιά του, καὶ ἀγρίεψεν ἡ ματιά του, ὅσ' ἄν σεληνισαμένος. — Ὡ, Παναγία μου! τρεῖς φορὶς ἀνοῖξε τὸ στόμα του νὰ συντύχη, καὶ τρεῖς φορὶς ἄκουσα τὰ δόντια του νὰ κροτιοῦνται, παιδί μου, μὰ τὴν φωνήν του δὲν τὴν ἄκουσα! Ἔτσι ἐστριφογύριζε τὸ νεκρόχλωμό του πρόσωπο! Καὶ εἶδα τὴν ἀπειρήν του φρίκη καὶ τὴν ἄματιά του τὴν τρομαγμένην, ποὺ ἔταζε κλεφτάτα κλεφτάτα τὰ ρούχα, καὶ τὸ δεξὶ του χέρι, ὡς ἀνάμεσα στὰ δάχτυλα! Ὡσὰν νὰ ἦταν χρισμένος κάτι τι κι ἐφοβοῦνταν μὴν τὸ δῖοῦμε. Καὶ ὑστερ' ἀπὸ τὸν φρικτὸν ἀγῶνα — Ὡ, Παναγία μου! ὅσ' ἄν κανεὶς ποῦ ψυχομαχᾷ λαμπωνιγμένος, παιδί μου,

— Μὴν ἀκοῦς τὸν κόσμο, κυρά! Ἐγὼ εἶμαι καλὸς ἄνθρωπος! εἶπε, κ' ἔκρυψε τὸ πρόσωπο μὲ τὰ χεῖριά του, κ' ἐβγάλε, καὶ δὲν ἐκαλονόχησε!...

— Θωρεῖς, μητέρα; Εἶπε τότε ὁ Χρηστάκης. Σὲ τῶλεγα καὶ δὲν τὸ πίστευες. Ἐσκότωσεν ἄνθρωπο, καὶ τὸν πιάνει τὸ αἷμα. Ὅλος ὁ κόσμος τὸ λέγει καὶ σὺ δὲν τὸ πιστεύεις. Ἄμα 'πῆς πῶς ἔξυρεις κάτι τι ποῦ ἔκαμεν— ἄς ἦναι καὶ γιὰ δοκιμὴ μονάχα — θαρρεῖ πῶς τοῦ λές γιὰ τὸ φονικό. Θαρρεῖ πῶς ἐφάνηκε τὸ αἷμα στὰ χεῖριά του, γιὰ νὰ τὸν προδώση.

— Ἀφοῦ δὲν τὸ εἶδες μὲ τὰ μάτια σου, τοῦ εἶπα, τί σὲ μέλει καὶ τὸν κακολογᾷς. Κάθε ἀρνὶ κρεμιέται ἀπὸ τὸ ἴδιο του ποδάρι. Καὶ ἂν ἦναι ἀλήθεια, ἔχει Θεὸ ποῦ θὰ τὸν κρίνη καὶ ἄς ὀφεται. Κάμε μου μόνο τὴν χάρι, καὶ μὴ ἀνακατόνεσαι στὴν ὑπόθεσι τῆς πόστας: Αὐτὸς χωρὶς αἰτία βέβαια δὲν τὴν παραιτᾷ.

— Δὲν ἀκοῦς 'ποὺ σοῦ τὸ λέγω, μητέρα; Εἶπε πάλ' ἐκεῖνος. Εἶναι τὸ αἷμα 'ποὺ τὸν πιάνει! Τὸ αἷμα, 'ποὺ ἔχυσε στὸν δρόμο του, ἐστοιχειώθηκε τώρα, καὶ δὲν τὸν ἀφήνει νὰ περάση. Προχθὲς ἀναγκάσθηκε νὰ γυρίσ' ἀπὸ τὰ μισόδρομα καὶ ν' ἀφήσῃ τὴν πόστα. Ἀκούεις, εἶδε κάποιον 'ποὺ τὸν παραμόνευε: Χωρὶς ἄλλο ἦταν τὸ αἷμα. Γιὰ τὸ λέγουν, πῶς ὅποιος σκοτώσῃ ἄνθρωπο καὶ δὲν σκεφθῇ νὰ γλύψῃ ἀπὸ

τὸ μαχαίρι του τὸ αἷμα, ἢ θὰ στοιχειωθῇ νὰ τὸν πνίξῃ καμμιά 'μέρα, ἢ θὰ τὸν μαρτυρεῖ, ὡς ποῦ νὰ τ' ὀμολογήσῃ καὶ νὰ τὸν κρεμάσουν.

— Νάχης τὴν εὐχή μου, παιδάκι μου, μὴ μοῦ ξεσηκόνεις τὴν καρδιά μου περισσότερο. Καὶ, νάχης τὴν εὐχή τῆς Παναγίας, μὴ ἀνακατόνευς αὐτὰ τὰ πράγματα! Γιὰ τὴν σ' ἀκούει κανεὶς ἀπὸ τὴν ἐξουσία κ' εὐρίσκεις τὸν μπελά σου! Ἄφησε καὶ τὴν πόστα καὶ τὸν ποστιέρη νὰ κουρεῦωνται, καὶ βλέπε τὴν δουλειὰ σου, ὅσ' ἄν νοικοκυροπαίδι.

Μὰ 'κεῖνος ὁ μακαρίτης — τὸν ἤξευρες πῶς ἦταν — δὲν τὸν ἐχωροῦσεν ὁ τόπος νὰ καθήσῃ. Τὸν ἔμαθα τέχνη καὶ τὸν ἀνοῖξ' ἀργαστήρι, γιὰ νὰ πιάσῃ τὸν τόπο τοῦ πατέρα του. Μὰ, ἔλα ποῦ ἀγαποῦσε νὰ γυρᾷ μέσα στοὺς δρόμους!

— Ἀπ' ἐδῶ ὡς στὸ Λουλεβουργαζί, εἶπεν, εἶναι πέντε ὥραις δρόμος. Μιὰ φορὰ κάθε δεκαπέντε θὰ πάγω καὶ θὰ ἔλθω, γιὰ τὴν ν' ἀφήσω νὰ ὠφελήθῃ ἄλλος;

— Ὅχι, νάχης τὴν εὐχή μου! Δὲν σ' ἀφῆνω νὰ πάρης τὴν πόστα! Ὑποσχέσου μου πῶς δὲν τὴν παίρνεις, γιὰ τὴν θὰ μὲ κάμης νὰ χάσω τὴν ἡσυχία μου!

— Ἐ! καλὰ, εἶπε τότε. Δὲν τὴν παίρνω. Ἄφησε νὰ μείνης καναδυὸ μῆνες χωρὶς γράμμα, καὶ νὰ δῖης ἐσὺ πῶς θὰ τὸ μετανοιώσης.

Αὐτὸ μ' ἐγγίξεν ἐκεῖ ποῦ μὲ 'πονοῦσε. Τὰ γράμματά σου δὲν ἤρχοντο τακτικά, γιὰ τὴν τὰ ἀνοῖγαν στὸν δρόμο. Καὶ δὲν φθάνει, ποῦ δὲν ἀφῆναν μέσα τίποτε, μόνον ὕστερα ἐντρέπονταν νὰ τὰ φέρουν ἀνοιγμένα, καὶ ἔτσι ἔμενα ἐγὼ χωρὶς εἰδήσεις σου, κ' ἐκαθόμουν κ' ἐκλαια. Μολαταῦτα δὲν τοῦ εἶπα τίποτε. Τόσον καιρὸ ὑπόφερα, ἄς ὑποφέρ' ἀκόμα.

Ὅταν ἦλθεν ἡ ἡμέρα τῆς πόστας, τὸν βλέπω κ' ἐμβαίνει μὲ τὸν σάκκο τοῦ κοτακιοῦ στὴν ἀμασχάλη, καὶ μὲ τὸ τουφέκι στὸν ὦμό του.

— Τώρα πιὰ, μητέρα, εἶπε, τὸ κεραστικό δὲν θὰ πηγαίνη σὲ ξένα χεῖρια. Αὔριο 'ποὺ θὰ σὲ φέρω τὸ γράμμα τοῦ Γεωργῆ, θὰ μοῦ τὸ δώσης ἔμένα. Ὅριστε; —

Εἶχαν περάσει κοντὰ δώδεκα ἡμέραις ἀπὸ ἐκεῖνη τὴν βραδεῖα, 'ποῦ τοῦ τὸ εἶχα ἐμποδίσει. Ὅπως πάντοτε, ἔτσι καὶ τότε εἶχαν ξεχασθῇ πλέον ἡ προφητεία τῆς παραμονῆς τῶν Φωτῶν. Μὰ τὸν γυιὸν τοῦ Μητάκου δὲν τὸν ἐλησμόνησα. Γι' αὐτὸ ἀρχισα νὰ τὸν νειδίζω, πῶς ἔκαμε δουλειὰ τοῦ κεφαλιοῦ του. Μὰ 'κεῖνος 'ποῦ ν' ἀκούσῃ! Ἐπῆρε τὴν ὑποχρέωση 'πάνου του! Ὑπεσχέθηκε στοὺς προεστοὺς καὶ στὸν Καῦμακάμη!

Ἐὰν εἶδα 'ποῦ πᾶν τὰ λόγια μου χαμένα, τὸν ἐδῶσα κ' ἐγὼ τὸ γράμμα σου, καὶ, ἔχε τὸν νοῦν σου δὰ, παιδί μου, τοῦ εἶπα, νὰ μὴ χάσης τὸ γράμμα τοῦ Γεωργῆ μας! — Θαρρῶ πῶς τότε βλέπω ἀκόμα! Ἐβγάλε τὸ φέσι του,

εφίλησε τὸ χέρι μου, κ' ἐπῆγε... Ποιὸς τὸ ἤξευρε νὰ μὴ τὸν ἀφήσῃ!..

Τὴν ἄλλη τὴν ἡμέρα ἦτανε νάρθη ὁ καινούριος ὁ Δεσπότης. Οἱ ἐπίτροποι καὶ οἱ προστοὶ ἐπῆγαν ἀπὸ ἄνω εἰς τὸν σιδηρόδρομο· οἱ δάσκαλοι μὲ τὰ παιδιὰ τοῦ σχολείου ἀραδιασμένα· οἱ παππάδες καὶ οἱ ἄλλοι χωριανοὶ ἐβγήκαν καμμιὰν ὥρα δρόμο, γιὰ νὰ τὸν προσωπαντήσουν. Ὁ Μιχαῆλος ἐπῆγε κ' ἐκεῖνος μαζὶ τοὺς. Ἐμεινε ἀδειο θαρρεῖς τὸ χωριό. Ἡ ὥρα τῆς πόστας ἦλθε, μὰ δὲν ἀνήσυχησα γιὰ τὸν Χρηστάκη· Χωρὶς ἄλλο θὰ ἔλθῃ μὲ τὴν συνοδεία τοῦ Δεσπότη. Ὁ καιρὸς ἦταν καλὸς κ' ἐγὼ ἐφύλαγα στὸ παραθύρι. Σὰν εἶδα τὸν κόσμον ἀπὸ μακρὰ ποῦ ἐπέστρεψε, ἔσιαξα τὸ φακίόλι μου κ' ἐβγήκα ὡς ἔξω ἀπὸ τὸ χωριὸ νὰ φιλήσω κ' ἐγὼ τοῦ Δεσπότη τὸ χέρι. Τὰ ἔξαπτέρυγα καὶ ἡ σημαίαις τῆς ἐκκλησίας ἔλαμπαν ἀπὸ μακρὰ εἰς τὸν ἥλιο, καὶ κατόπιν ἐγυαλιζαν οἱ σταυροὶ καὶ τὰ φελώνια τῶν παππάδων. Πίσω, στὸ ἕνα πλάγι, διέκρινα χρυσοσέλωτο τὸ ἄσπρο ἄτι, ποῦ ἐπῆγαν γιὰ τὸν Δεσπότη· μὰ ὅσο καὶ ἂν ἐκόντευε, Δεσπότης δὲν ἐφαίνετο ἐπάνω του. Βγά! εἶπα μὲ τὸν νοῦ μου, καὶ ἀρχησα νὰ πλησιάζω ἀνήσυχη καὶ βιασικῆ.

— Φεῦγα, κυρά! ἐφώναξε τότε ἐν' ἀπὸ τὰ παιδιὰ, ποῦ ἔτρεχαν ἐμπρὸς ἐμπρὸς μὲ τὰ γιορτερὰ τοὺς. Φεῦγα πίσω, γιὰτ' ἔρχεται τ' ἀσκέρι! Ἀκοὺς ἐκόψαν τὸν σιδηρόδρομο καὶ μὰς ἐπῆραν τὸν Δεσπότη!

Ἐκεῖ ἐτινάχθηκεν ἡ καρδιά μου! Ὁ πόλεμος ἀκούετο, μὰ οἱ Ρουῖσοι ἦτανε μακρὰ, ἔξερω κ' ἐγὼ; στὰ Μπαλκάνια, μὰς ἔλεγαν, κ' ἀκόμη παρὰ πέρα. Καὶ τώρα νὰ κόψουν ἔξαφνα τὸν σιδηρόδρομο. — Εἶδες, εἶπα, καὶ θὰ πάθῃ τίποτε τὸ παιδί! καὶ ἐκόπηκαν τὰ γόνατά μου κ' ἔμεινα στὸν τόπο. Ἐκεῖ ἐπρόφθαξε τὸ πλῆθος βιασικὸ καὶ τρομαγμένο. Κ' ἐπρόβαλ' ὁ Σταυρὸς μὲ τὰ ἔξαπτέρυγα κ' ἐπρόβαλ' ὁ παππᾶς μὲ τὸ θυμιατῆρι, καὶ πρόβαλαν τέσσαρες ἰνομᾶτοι μ' ἕνα λείψαν στὸν ὄμο, καὶ στὸ πλάγι ὁ Μιχαῆλος ἀνεμαλιάρης καὶ λουσιμένος εἰς τὰ δάκρυα... Ἀχ! παιδί μου! παιδάκι μου!.. Ποιὸς τὸ ἤξευρε νὰ τὸν ἐμποδίσῃ!! —

Ἐδῶ ἡ τρέμουσα φωνή της συνεπνίγη ὑπὸ τῶν λυγμῶν καὶ τῶν κλαυμῶν της.

Ἦτον ἡ πρώτη φορὰ ἐκείνην τὴν ἡμέραν. Καὶ ἐπειδὴ ἐγνώριζον τὴν φύσιν τῆς δυστυχοῦς μητρός μου, οὔτε ἐγὼ τὴν διέκοψα, οὔτε τὸν ἀδελφόν μου ἀφήκα. Ἡ θλίψις ὑπερεπλημύρει τὴν φιλόστοργον αὐτῆς καρδίαν, καὶ ἂν δὲν τὴν ἀφηνεν νὰ ἐκχειρίσῃ ἀπαξ καὶ δις καὶ τρίς τῆς ἡμέρας, δὲν ἠδύνατο νὰ εὔρῃ ἀνακούφισιν. Τὸ φοβερόν τραῦμα εἶχε πλήξει τὸν πολυπαθῆ μας οἶκον πρὸ τριῶν καὶ ἐπέκεινα ἐτών. Ἄλλ' ἢ πρόσφατος ἔλευσις ἐμοῦ, ὅστις δὲν

εἶχον ἰδῆ τὸ φρικτὸν ἐκεῖνο δρᾶμα ἐκ τοῦ πλησίον, ἀνέξανε τὰς μόλις οὐλωθείσας πληγὰς τῆς ταλαινῆς. Ἡ ἐμὴ παρουσία καθίστα τὴν ἀπώλειαν τοῦ μακαρίτου πολὺ μᾶλλον ἐπαισθητοτέρα, διότι, καθὼς ἔλεγεν ἡ μήτηρ μου δικαίως, ἐφαίνετο πλέον πῶς ἡ χαρὰ μας δὲν εἰμποροῦσε νὰ ἦται σωστή. Τόσον ὀλίγους ποῦ τοὺς ἀφήκα τοὺς ἐδικούς μου, τοὺς εὔρισκον ὀλιγωτέρους. Καὶ οὔτε ἐγὼ νὰ τὸν φιλήσω, οὔτε ὁ πτωχὸς ἀδελφός μου ἠδύνατο πλέον νὰ εὐφρανθῆ ἐπὶ τῇ ἐπανάδῃ τοῦ τόσον καιρὸν προσδοκηθέντος ἀδελφοῦ του! Καὶ ἔκλαιε λοιπὸν ἡ δύστηνος καὶ διηγείτο τὴν θλιβεράν ἐκείνην ἱστορίαν, ὡς ἐὰν εἶχε συμβῆ αὐτὴν τὴν προτεραίαν.

Καὶ ὅταν αἱ πλήμυραι τῶν δακρύων ἀνεκούφιζον ὀλίγον τὴν βαρυπενθῆ αὐτῆς καρδίαν, νομίζετ' ἐλησμέναι τὴν δυστυχίαν της; Πολλοῦ γε καὶ δεῖ. Τὴν θλίψιν διὰ τὸν φόνον τοῦ ἀγαπητοῦ μας ἀδελφοῦ διεδέχετο ἡ ἀμειλικτος ὀργὴ κατὰ τοῦ φονέως.

— Καμμιὰ φορὰ, μοὶ ἔλεγε κατ' ἰδίαν ὁ ἀδελφός μου, ἐνόμιζον πῶς ἀρχίζε νὰ ξεχνᾷ τὸν Χρηστάκη, μὰ ποτὲ δὲν τὴν εἶδα νὰ ξεχάσῃ τὸν φονιά του.

Καθ' ὅλον τὸ μεταξὺ διάστημα οὔτε Δεσπότη, οὔτε Καὺμακάμη ἀφήκεν ἤσυχον διὰ νὰ τῇ εὔρου τὸν φονέα τοῦ τέκνου της. Κατ' ἀρχὰς ἐνομίσθη, ὅτι ἐφονεύθη, συντυχὸν εἰς τὴν συμπλοκὴν κατὰ τὴν ἐπὶ τοῦ σταθμοῦ τοῦ Λουλεβουργᾶζ ἔφοδον. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἐπιστάθη, ὅτι τοῦτο δὲν ἦτο δυνατόν. Οἱ ἐπεληθόντες πρὸς παραλαβὴν τοῦ ἀρχιερέως εὔρον τὸν σταθμὸν τοῦτον ἐρημωμένον ὑπὸ τῶν ἐπιτοπιῶν ἀρχῶν πρὸ δύο ἡδὴ ἡμερῶν, ἐξ οὗ χρόνου πᾶσα συγκοινωνία μετὰ τῆς πρωτεύουσῆς ἦτο διακεκομμένη, τοὺς δὲ Ρώσσους ἀμαχητὶ καταλαβόντας τὸ χωριόν, ἀλλὰ μόλις περὶ τὰ μέσα τῆς προηγηθείσης ἐκείνης νυκτός. Τὸν πτωχὸν ἀδελφόν μου ὅμως ἀνεκάλυψαν ἐν τῇ ἀτάκτῃ αὐτῶν ἐπιστροφῇ παρὰ τὴν γέφυραν τῆς λεωφόρου, πολὺ μακρὰν τοῦ χωρίου, καὶ νεκρὸν πολὺ πρὸ τῆς ἀφίξεως τῶν Ρώσων. Δὲν ἐφονεύθη λοιπὸν τυχαίως, οὐδ' ἐν συμπλοκῇ. Ἄλλ' οὐτ' ἐπίτηδες ἦτο δυνατόν νὰ ἐφονεύθῃ ὑπὸ στρατιωτῶν ἢ ληστῶν. Διότι οὔτε οἱ μὲν θὰ ἀφηναν τὸν νεκρὸν ἀσύλητον, οὔτε οἱ δὲ ἀνέπαφον τὸν ταχυδρομικὸν σάκκον. Πᾶσα δὲ ἐπίσημος ἔρευνα κατέληγεν εἰς τὸ ψηλαφητὸν συμπέρασμα, ὅτι ὁ φόνος ἐγένετο ἐξ ἐνέδρας καὶ οὐχὶ πρὸς σκοπὸν ληστεύσεως. Διὰ τοῦτο ἡ μήτηρ μου ἐπέμενε εἰς τὴν εὔρεσιν καὶ τιμωρίαν τοῦ φονέως. Ὁ τρόπος δι' οὗ ὁ πρῶην κακῆς φήμης ταχυδρόμος παρέπεισε τὸν ἀνύποπτον νεανίαν νὰ διαδεχθῆ τὸ ἐπικίνδυνον αὐτοῦ ἔργον, παρεῖχεν εἰς τὰς ἐρεῦνας αὐτῆς τὸν ὀδηγητικὸν μίτον.

— Δὲν ἔμπορεῖ νὰ ἦταν ἀλλοιῶς, ἔλεγεν. Ὁ φονιάς πρέπει νὰ ἦταν μανισμένος μαζί του, καὶ πρέπει νὰ τὸ ἤξευρε. Ἀλλέως δὲν μπορούσε νὰ τὸν παραμονεύσῃ αὐτὴ τὴν πρώτη τὴν ἡμέρα, ποῦ ἤπρε τὴν πόστα πάνου του. Εἶναι λοιπὸν χωρὶς ἄλλο χωριανὸς μας, ἢ κανεὶς ἀπὸ τὰ περιχώρα. Ὅταν ἐπῆραν αὐτὸν, ποῦ εἶχε πρῶτα τὴν πόστα, στὴν φυλακὴ, εἶπα πῶς ἔκαμεν ὁ Θεὸς κρίσι. Μὰ ὕστερ' ἀπὸ δύο ἡμέραις τὸν ἔβγαλαν, γιατί εὐρέθη, πῶς, ὅταν ἔγεινε τὸ φονικὸ, ἐκεῖνος ἦταν στὸ χωριό μας. Ποιὸς τὸ ἔξευρε; Ἰσως κ' ἐψευτομαρτύρησαν... Μὰ τώρα, ποῦ ἦρθες πιά καὶ σὺ, παιδί μου, μὴν ἀφήστε τὸν ἀδερφό σας ἀνεκδικητό. Μὴ μὲ βλέπετε ἔτσι καὶ σιωπᾶς! Ἄν δὲν εἶχα παιδιὰ στὸν κόσμο, θενᾶκοφτα τὰ μαλλιά μου, θενᾶβαζα ἀνδρῖκια ρούχα, καὶ μὲ τὸ τουφέκι στὸν ὦμο θενᾶ κυνηγοῦσα τὰ ἰχναρία τοῦ φονιά, ὡς ποῦ νὰ ἄδικήσω τὸν νεκρό μου. Γιατί διές, παιδί μου, ὁ φτωχὸς μας ὁ Χρηστάκης δὲν εὐρίσκει ἡσυχία, μόνον παλεύει μὲς' στὸ μνημά του ὅσαις φοραὶς νοιώθῃ τὸ φονιά του νὰ πατῇ τὰ χῶματά. Καὶ τὸν νοιώθῃ, παιδί μου! στὴν ἄκρη τοῦ κόσμου νὰ εὐρίσκεται, ἐκεῖνος τὸν νοιώθει, ὅαν νὰ τοῦ πατοῦσε τὴν καρδιά του! Γι' αὐτὸ ἐκδίκησι! πρέπει νὰ γενῇ ἐκδίκησι!

Ὁ μὴ γνωρίσας τὴν ἀγαθοτάτην ταύτην μητέρα πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ υἱοῦ της, θὰ τὴν ἐκλάβῃ ἴσως ὡς γυναῖκα τραχέος καὶ σκληροῦ χαρακτῆρος, ἀφοῦ ἐγὼ αὐτὸς ἐδυσκολευόμην πλέον νὰ ἀνεύρω ἐν αὐτῇ τὴν ἄπειρον ἐκείνην φιλανθρωπιάν, ἥτις τὴν ἔκαμε νὰ φεῖδῃται καὶ νὰ συμπονῇ καὶ αὐτὴν τὴν ἄψυχον φύσιν, καὶ ὡς ἐκ τῆς ὁποίας δὲν ὑπέφερε νὰ ἴδῃ οὐδὲ μίαν ὄρνιθα σφαζομένην. Διότι, ναὶ μὲν, ἐκδικησιν λέγουσα, ἠννοεὶ κυρίως δικαιοσύνην. Ἀλλὰ τὴν δικαιοσύνην ταύτην δὲν ἠννοεὶ ἄνευ προσωπικῆς αὐτῆς ἰκανοποιήσεως προσμετρομένην μόνον ὑπὸ τῆς ἀπαθοῦς χειρὸς τοῦ νόμου.

— Νὰ τὸν ἰδῶ κρεμασμένον, ἔλεγε, νὰ τραβήξω τὸ σχοινί του, καὶ ὕστερα ἄς ἀποθάνω!

Τόσον φρικαλέως ἐπιθυμητὴ ἐφαίνετο ἡ ἐκδίκησις εἰς τὴν φιλοστοργίαν τῆς φυσικῆς καὶ ἀμωρῶτου γυναικός!

Τὰ ψυχρὰ τῆς ἐπιστήμης σκέμματα, δι' ὧν ἐδοκίμαζον ἐνίοτε νὰ καταπραύνω τὰς ὀρμὰς τῆς θερμῆς αὐτῆς καρδίας, ἐξητμίζοντο πρὶν φθάσῃαι τὸν σκοπὸν αὐτῶν, ὡς μικραὶ σταγόνας ὕδατος, ὅταν πίπτωσιν ἐπὶ σφοδρῶς φλεγομένης καμίνου. Οὕτω καὶ κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν. Ὅταν μετὰ μακρὰν διδασχίαν περὶ τῆς θέσεως τῶν ἀτόμων ἀπέκτανε τῆς δημοσίου δικαιοσύνης, τῇ ὑπεσχέθη ὅτι θὰ κινήσω πάντα λίθον πρὸς εὔρεσιν καὶ τιμωρίαν τοῦ κακούργου,

— Ναί! εἶπε, μετὰ τινος ἀγρίας ἐντροπήσεως. Νὰ τὸν ἰδῶ κρεμασμένο, νὰ τραβήξω τὸ σχοινί του, καὶ ὕστερ' ἄς πεθάνω!

Ἄλλ' αἰφνης ἐκρούσθη ἡ θύρα, καὶ, μετὰ προφανοῦς δυσαρρεσκείας εἶδε τὴν καταξυριστον μορφήν τοῦ ὑπηρετοῦ εὐσεβάστως παρακλύπτουσαν ὀπισθεν τοῦ θυροφύλλου.

— Τί τρέχει, Λουή; τὸν ἠρώτησα εἰσερχόμενον.

— Μία Τούρκισσα, ἀπήντησεν ὑποκλινόμενος πρὸ τῆς συνοφρυωμένης μητρὸς μου, μία Τούρκισσα πρὸς ἐπίσκεψιν.

— Πρὸς ἐπίσκεψιν ἡμῶν; Δὲν εἶναι δυνατὸν! Θὰ ἔχῃς λάθος, Λουή, πήγαίνε! Δὲν γνωρίζομεν καμμίαν Τούρκισσαν. Ἄλλ' ἐνῷ τὸν ἀπέπεμπον οὕτω, χάριν τῆς μητρὸς μου, ἠκούσθη ταραχὴ ἐν τῷ διαδρόμῳ καὶ φωναὶ ὡς ἐριζόντων. Ὁ Λουὴς ὑπεκλήθη ἐκ νέου ὅσον οἶόν τε βαθέως, ὅπως μὲ πείσῃ, ὅτι ἡμεῖς ἡμεῖθα οἱ ζητούμενοι. Ἄλλ' αἰφνης ἡ θύρα ἀνοίγει μετὰ φοβεροῦ πατάγου, ὠθήσασ' αὐτὸν νὰ πέσῃ κατακέφαλα, ἐνῷ μία γραῖα, σχεδὸν ἀπερικάλυπτος Ὁθωμανὶς ἐρρίπτετο εἰς τοὺς πόδας τῆς μητρὸς μου, μετὰ λυγμῶν καὶ δακρύων. Φαίνεται ὅτι οἱ ἔξω ὑπηρετῆται τῇ ἐκώλυον τὴν εἰσοδὸν καὶ ἐκ τῆς ἀπελπισίας αὐτῆς ἐβίασε τὴν θύραν. Ὁ ἐμβρόντητος Λουὴς ἐπρόφρασε νὰ συνέλθῃ καὶ ἐκδιώξῃ διὰ λακτισμῶν τὸν δειλῶς ἀκολουθοῦντα αὐτὴν ὑψηλότατον λευκοσάρικον σοφτάρ, ἀλλ' ὁ ἀδελφός μου, παρεμβὰς, ὡς τὸν εἶδεν, ἐπέπληξε τὸν ὑπηρετῆτην καὶ εἰσήγαγε μετὰ μεγάλης χαρᾶς τὸν ἰσχνὸν καὶ λευκόχλωμον ἐκεῖνον Τούρκον, ὡς ἐάν ἦτον ὁ οἰκειότατος αὐτῷ φίλος.

— Εἶναι ὁ Κιαμήλης μας, εἶπεν, ἐπιδεικτικῶς πρὸς ἐμὲ, καὶ αὐτὴ θὰ εἶναι ἡ μητέρα του!

Ἡ μήτηρ μου μόλις καὶ μετὰ βίας ἀπαλλαγείσα τῶν περιπτυγμῶν τῆς Ὁθωμανίδος, ἠτένισεν ὑψηλὰ πρὸς τὴν συμπαθητικὴν τοῦ σοφτᾶ μορφήν μετὰ παραδόξου στοργῆς, καὶ — Ἐσὺ εἶσαι Κιαμήλη, παιδί μου; τὸν ἠρώτησε. Καὶ πῶς εἶσαι; Καλὰ; Καλὰ; Δὲν σ' ἐγνώρισα μὲ αὐτὴ τὴν φορεσίαν σου!

Ὁ Τούρκος ἔκυψε μετὰ δακρύων εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ λαβῶν ἐφίλησε τὴν ἄκρην τοῦ φορέματός της.

— Ὁ Θεὸς πολλὰ καλὰ νὰ σὲ δίνῃ, Βαλινδέ! εἶπε. Μέρα νύχτα παρακαλῶ νὰ κόβῃ ἀπὸ τὰ χρόνια μου νὰ βάζῃ στὰ δικά σου. —

Ἡ μήτηρ μου ἐφαίνετο ὑπερβολικὰ εὐχαριστημένη ὁ Μιχαῆλος ἐπῆγε νὰ τὰ χάσῃ ἀπὸ τὴν χαρὰν του, ἀπευθύνων μυρίας ἐρωτήσεις καὶ περιποιήσεις πότε εἰς τὸν ἰσχυροτενῆ ἐκεῖνον πρασινορασοφόρον καὶ πότε εἰς τὴν μητέρα του. Μόνον ἐγὼ καὶ ὁ Λουὴς ἰστάμεθα ἄφωνοι καὶ ἐνεοί. Ἐπὶ τέλους λαβῶν τῶν ἀδελφόν μου κατὰ μέρος,

— Ἐλα, ἄφησε τὰ γέλοια σου, λέγω, καὶ εἰπέ μου τί συμβαίνει ἐδῶ πέρα; Τίς σὰς εἶναι αὐτοί;

— Τώρα θὰ σὲ τὸ πῶ, εἶπεν ὁ ἀδελφός μου γελῶν ἔτι περισσότερον. Τώρα θὰ σὲ τὸ πῶ. Πήγαινε, Δουή! δυὸ καφέδες γρήγορα! Μὰ κῦτταξέ, νὰ μὴν τοὺς κάμης πάλε 'σὰν τὰ φράγκικὰ σου τ' ἀποπλύματα! 'Α-λά-τούρκα, καὶ χωρὶς ζάχαρι! 'Ακούς;

Καὶ ταῦτα λέγων εἰσῆλθε μετ' ἐμοῦ εἰς τὸ προσεχὲς δωμάτιον.

— Αὐτὸς εἶναι ἕνας Τούρκος, 'ποῦ τὸν ἐγιάτρευεν ἡ μητέρα ἐφτὰ μῆνες εἰς τὸ σπίτι μας, καὶ αὐτὴ εἶναι ἡ μάνα του, ποῦ ἤλθε τώρα νὰ τῆς πῆ τὸ Σπολλάττη!

Εἶπεν ὁ ἀδελφός μου, γελάσας πρὸς μεγάλην μου ἐκπληξιν.

— 'Ένας Τούρκος, 'ποῦ τὸν ἐγιάτρευεν ἡ μητέρα ἐφτὰ μῆνας! Καὶ ἀπὸ πότε ἔγεινεν ἡ μητέρα νοσοκόμος τῶν Τούρκων; 'Ηρώτησα ἐγὼ συνωφρωμένος ἐξ ἀγανακτήσεως.

Πρέπει νὰ σημειώσω, ὅτι ὁ Μιχαῆλος ἐ-συνείθιζε ν'ἀστειζῆται ἐπὶ τῶν ἀδυναμιῶν τῆς μητρὸς ἡμῶν, τόσῳ μᾶλλον ἀσμένως, ὅσῳ μᾶλλον ἀγογγύστως καὶ προθύμως τὰς ἐπλήρουν ἐκ τοῦ ἰδίου του βαλαντίου. Τίποτε δὲν τὸν ἠγχαρίσκει τόσον, ὅσον νὰ μιμῆται τὴν μητέρα μας, δρῶσαν ὑπὸ τὴν ἐπήρεια ἀδυναμίας τινός, τῆς ὁποίας τὰ στοιχεῖα παρεμόρφου ἐπὶ τὸ κωμικώτερον κατὰ τρόπον ὅλως ἴδιον αὐτῷ. 'Η ἀνοχὴ τῆς καλῆς μητρὸς, ἣτις ἐτέλα καὶ αὐτῆ, ὁσάκις τὸν ἤκουεν, ἐρρίζωσεν ἐν αὐτῷ ἔτι μᾶλλον τὴν κακὴν ταύτην συνήθειαν. Διὰ τοῦτο, ὅταν μὲ εἶδεν ἀγανακτοῦντα ἐπὶ τῷ ἀκούσματι,

— 'Ακουσε νὰ σὲ πῶ, μοὶ εἶπεν. 'Αν ἐννοῆς νὰ τὰ ἔχης ἔτσι καταθλασμένα, δὲν σὲ λέγω τίποτε. Θὰ μοῦ χαλάσης τὴν ἱστορία. Κάλλιο νὰ τὴν ἀφήσουμε μίαν ἄλλην ἡμέρα, γιὰ νὰ γελάσης καὶ σὺ μὲ τὴν καρδιά σου, νὰ γελάσῃ κ' ἡ μητέρα κομματί, ποῦ τόσαις ἡμέραις δὲν ἐτέλασεν ἀκόμη μὲ τὰ σωστά της, ἢ καυμένη.

— 'Έλα! τῷ εἶπον τότε. 'Η μητέρα φαίνεται πολὺ εὐχαριστημένη ἀπὸ τὴν ἐπίσκεψιν, καὶ εἶναι ὅλως διόλου ἐνασχολημένη μὲ τοὺς Τούρκους της, ποῦ δὲν εἰμπορῶ νὰ χωνέψω. 'Ὡς ποῦ νὰ πιοῦν τὸν καφέ τους καὶ νὰ μᾶς ξεφορτωθοῦν, εἶπέ μου τὴν ἱστορία.

— 'Ακουσε λοιπὸν, μοὶ εἶπεν. Εἰξεύρεις πόσον ἡ μητέρ' ἀνησυχοῦσεν ὅταν ἔλειπες. Καὶ δὲν φθάνει ποῦ ἀνησυχοῦσεν ἐκεῖνη, μόνον δὲν ἀφνει καὶ τὸν κόσμον στὴν ἡσυχία του. Ποιὸς περνεῖ νὰ τὸν σταματήσῃ μὲς στὸν δρόμο· ποιὸς ἐφθασεν ἀπὸ πουθενᾶ, νὰ πᾶ νὰ τὸν ῥωτήσῃ: μὴ σὲ εἶδαν, μὴ σὲ ἀκουσαν. Τὴν 'ξεύρεις. 'Ένα πρῶτ' πρῶτ' ἐτρυγούσαμε τὰ πεπόνια στὸ χωράφι. 'Έξαφνα βλέπ' ἕνα διαβάτη ποῦ περνεῖσε. Δὲν τὸν ἀφῆναι νὰ πάγῃ στὴν δουλειά του, μόνον τρέχει στὴν φράκτῃ.

— 'Ὡρα καλὴ, θεεὶ!

— Πολλὰ τὰ ἔτη, κυρά!

— 'Απὸ τὴν Εὐρώπῃ ἔρχεσαι;

— 'Ὀχι, κυρά, ἀπὸ τὸ χωριὸ μου. Καὶ ποῦ εἶν' αὐτὴ ἡ Εὐρώπη;

— Νὰ, 'ξεύρω κ' ἐγώ; αὐτοῦ ποῦ εἶναι τὸ παιδί μου. Δὲν ἀκουσες νὰ λένε τίποτε γιὰ τὸ παιδί μου;

— 'Ὀχι, κυρά. Καὶ πῶς τὸ λένε τὸ παιδί σου;

— 'Ἄμ' 'ξερω καὶ 'γὼ μαθές; 'Ὁ νουνός του τὸ 'θάφτισε Γιωργί, καὶ πατέρας του ἦταν ὁ Μιχαῆλιός ὁ πραγματευτής, ὁ ἀνδρας μου. Μὰ 'κεῖνο, ἀκούς, ἐπρόκοψε καὶ 'πῆρεν ἕνα ὄνομα ἀπὸ τὰ περιγραμμάτου· καὶ τώρα. 'σὰν τὸ γράφουνε μὲς σταῖς ἐφημερίδες, δὲν ἤξεύρω κ' ἐγὼ ἡ ἴδια, τὸ παιδί μου εἶναι μαθές ποῦ λένε, ἢ κανένας φράγκος!

— Τὴν ἱστορία, Μιχαῆλε! τὴν ἱστορία τοῦ Τούρκου! διέκοψα ἐγὼ ἀνυπομόνως.

— Στάσου δά! εἶπεν ἐκεῖνος. 'Η ἱστορία ἦλθεν ὕστερ' ἀπὸ τὴν κουβέντα. 'Υστερ' ἀπὸ τὴν κουβέντα, βλέπεις τὴν μητέρα καὶ κόφτει τὸ πιὸ καλὸ, τὸ πιὸ μεγάλο πεπόνι.

— 'Ἄμ' δὲν παίρνεις κἀνα 'πωρικὸ ἀπὸ τὸν κηπό μας, θεεὶ;

— Εὐχαριστῶ, κυρά, δὲν ἔχω τόπο νὰ τὸ βάλω.

— Δὲν πειράζει, θεεὶ, τὸ καθαρίζω καὶ τὸ τρώγεις.

— Εὐχαριστῶ, κυρά, μὲ κρατεῖ κοιλόπονος.

— 'Έλα νὰ χαρῆς, κάμε μου τὴν χάρι. Γιατί, 'διές, ἔχω παιδί στὴν ξενιτιά, κ' ἔχω καρδιά καμμένη. Κι' ἀφοῦ δὲν μπορῶ νὰ τὸ στείλω στὸ παιδί μου, φᾶ' το κᾶν τοῦ λόγου σου ποῦ εἶσαι ξένος. 'Ἴσως τῶ ὄρη κ' ἐκεῖνο ἀπὸ κανέναν ἄλλον.

'Ὁ ἀνθρωπος ἔχασε τὴν ὑπομονή του.

— Ντζάνουν καλὰ, χριστιανὴ γιά! μὰ 'σὰν ἔχης παιδί στὴν ξενιτιά, τί σὲ φταιγῶ ἐγὼ νὰ βάλω, ἔτσι θεονήστικος, ὄλην αὐτὴ τὴν χολέρα μὲς στὸ στομάχι μου! Μὴ θαρρῆς πῶς ἐβαρέθηκα τὴν ζωὴ μου; 'Εγὼ ἔχω γυναῖκα ποῦ μὲ καρτερᾶ, κ' ἔχω παιδιὰ νὰ θρέψω. Μὰ 'σὰν θέλης καὶ καλὰ νὰ χρησιμοποίησῃς τὸ πεπόνι σου, στείλῃ το στοῦ Γερο-Μούρτου τὸ χάνι. 'Έκεῖ κοντὰ ἕνας ξένος παλεύει μὲ τὸν θάνατο, θερμασμένος ἐδῶ καὶ τρεῖς ἐβδομάδες. 'Αμα γευθῆ αὐτὴ τὴν χολέρα, πιστεψέ με, θὰ γλυτώσῃ καὶ αὐτὸς ἀπὸ τὴν θέρμη καὶ ἡ θέρμη ἀπ' αὐτόνε.

— Τέλος πάντων! τοῦ εἶπα, ἐτελείωσαν τὰ ἐπεισόδια; 'Αρχῆσε πλεόν τὴν ἱστορία!

— Στάσου δά! ἀπήνησεν ἐκεῖνος πειρακτικῶς. Μὴπως εἰμεθα εἰς τὴν Εὐρώπῃν ποῦ πουλοῦν τὸ κρέας δίχως κόκκαλα; Σὲ λέγω τὴν ἱστορία καθὼς ἐγένηκεν. 'Αν δὲν σ' ἀρέσῃ, ἀφῆσέ τὴν κατὰ μέρος. Πάμε νὰ 'διδύμε τὴν χανούμισα!

— Σε ήθελα νὰ εἶσαι ἀπὸ πουθενὰ, ἐξηκολούθησεν ἔπειτα, νὰ ἰδῆς τὴν μητέρα, ὅταν τὸ ἄκουσε.—Χριστὸς καὶ Παναγιᾶ, παιδάκι μου!

— Καὶ ἔπεσε τὸ πεπὸνι ἀπὸ τὰ χέρια τῆς, κι' ἔγεινε ἄν κήττα! Κ' ἔσιαζε τὸ φακίολι στὸ κεφάλι τῆς, κ' ἔπῃρε τὸν δρόμο. Δηλαδὴ τὰ σπαρμένα καὶ τ' ἄσπαρτα χωράφια κατ' εὐθεῖαν γιὰ νὰ φθάσῃ ὅσον τὸ δυνατὸν γρηγορώτερα. Ἐγὼ πού τὴν ἤξευρα, τὴν ἀφῆκα νὰ πάγῃ. Μὰ ἄν ἐπροχώρησε καμπόσο καὶ εἶδε πού δὲν τὸ ἐκούνησα, ἐγύρισε πίσω θυμωμένη, καὶ,

— Τί χάσκεις ἀπ' αὐτοῦ, μωρὲ πολλακαμμένε; — ἐφώναζε. — Ἐ; φυλάγεις νὰ τὸ πῶ γιὰ νὰ σαλέψῃς;

Ἄν σὲ βαστᾷ μὴν τὴν ἀκολουθεῖς; Ὅθι ἦταν καλὴ νὰ μὲ φακιολίσῃ μὲ καμμιά βωλάκα. Ἀφῆκα λοιπὸν τὴν δουλειά μου, κ' ἔπεσα καταπόδι τῆς. Πού νὰ τὴν φθάσῃς! Βρὲ ἀγκάθια, βρὲ χανδάκια, βρὲ φράχταις—δὲν ἔβλεπε τίποτε. Τίποτε ἄλλο, παρὰ τοῦ Γερο-Μούρου τὸν σκεπὸ πού ἐκοκκίνιζε μακρὰ μὲς ἄσπαρμένα.

Ἄν ἔφθασε κοντὰ, ἄρχισαν τὰ γόνατά τῆς νὰ τρέμουν κ' ἐκάθησε σὲ μιὰ πέτρα.

— Χριστὸς καὶ Παναγιᾶ, παιδάκι μου! Καὶ πῶς δὲν μοῦ τὸ εἶπες πῶς ἦταν ἕνας ἄρρωστος ἄνωπέρα;

— Ἄμ' τί νὰ σὲ τὸ πῶ! Μήπως εἶσαι γιὰ τὸς γιὰ νὰ τὸν γειάνῃς; Ἐκεῖνο, ὡς καὶ ὁ Παπὰ-Δῆμος, πού τ' ἄκουσε, δὲν ἐπῆγε νὰ τὸν διῆ. Γιατ' εἶναι, λέγει, Τούρκος, κ' οἱ Τούρκοι δὲν πληρόνουν, γιὰ εὐχέλαιο.

— Τούρκος εἶπες; ἐφώναζε τότε, καὶ ἦλθεν ὀλίγο στὴν θωριά τῆς.—Ἄν εἶναι Τούρκος—Δόξα σοὶ ὁ Θεός! Εἶχα μιὰ φοβέρα μήπως ἦταν τὸ Γιωργί μας!

— Κρῖμα πού δὲν σοῦ τὸ εἶπα πρωτῆτερα, μητέρα, νὰ μὴ χαλάσῃς τοῦ κόσμου τὰ χωράφια καὶ νὰ κάμῃς τὰ πόδια μου κόσκινο μὲς στ' ἀγκάθια. Ἀπὸ τὴ βία σου, μ' ἔκαμες νὰ πάρω τὸν δρόμο ἀξυπόλυτος.—Μὰ κείνη, στὸ μεταξὺ, ξανακίνησε πρὸς τοῦ Μούρου τὸ χάνι.

Ἐκεῖ πού ἔπεσα πάλε καταπόδι τῆς, κ' ἐπῆγα νὰ πηδῆξω ἕνα χανδάκι, ἀκούω κάποιον καὶ βογκᾷ. Στρέφω καὶ θωρῶ, ἕνας Τούρκος ἄρρωστος, με κίτρινο πρόσωπο, μὲ κόκκινα μάτια! Ἐτσι εὐκολὰ πού γελῶ στὴ ζωὴ μου, ποτὲ δὲν ἐγέλασα γιὰ ἄρρωστον ἄνθρωπο.

Κ' ἐκεῖνη τὴν ἡμέρα δὲν ἠμπόρεσα νὰ βασταχθῶ, γιὰτί, δὲν ἤξεύρισε. Ἐδῶ ἦταν μιὰ βάτος, κι' ἐδῶ μὲ ἄγριαγγινάρα. Κι' ὁ Τούρκος, πού παράδερνε παραλαλῶντας εἰς τὴν μέση, ἐγύριζε στὴ βάτο, καὶ τῆς ἔκαμεν τεμενάδες, καὶ τὴν γλυκομιλοῦσε, καὶ τῆς ἔκαμεν ἐργολαβία. Ἐγύριζε στὴν ἀγριαγγινάρα κ' ἔτριζε τὰ δόντια, κι' ἀγρίευε τὰ μάτια, κ' ἐσῆκωνε μὲ βρυσιαῖς τὸ χέρι του, νὰ τῆς κόψῃ τὸ κεφάλι! Τὰ μεγάλα του λόγια ἀπὸ τὴν μιὰ

καὶ ἡ ἀδυναμία του ἀπὸ τὴν ἄλλη ἦταν νὰ σκάσῃς ἀπὸ τὰ γέλοια. Μὰ ἄν ἦλθεν ἡ μητέρα καὶ μὲ εἶδε, σοῦ ἔκαμεν ἕνα θυμὸ! ἕνα θυμὸ! Θεὸς νὰ σὲ φυλάγῃ!

— Τί στέκεις καὶ γελᾷς αὐτοῦ, βρὲ χάχα; Ἐ; τί στέκεις καὶ γελᾷς! Ὁ ἄνθρωπος ψυχομαχᾷ, καὶ σὺ τὸ χαίρεσαι; Πιάσ' ἀπὸ κείνα! Φορτώσου τὸν στὴν ῥάχη σου!

— Καλὲ, χριστιανῆ, αὐτὸς εἶναι μιὰμισυ φορὰ μακρύτερος ἀπὸ μένα, πῶς θέλεις νὰ τὸν φορτωθῶ στὴν ῥάχη μου!

— Πιάσ' ἀπ' ἐκεῖνα, σὲ λέγω, γιὰτί ἔξερεις; Ἄν σὲ βαστᾷ μὴν τὸ κάμῃς! Ἐπίασα λοιπὸν καὶ μὲ φόρτωσε τὸν Τουρκαλᾷ στὴν ῥάχη μου κ' ἐπῆραμε τὸν δρόμο.

Ὁ Γερο-Μούρος ἔλιαζε τὴν κοιλιὰ τοῦ ἔξω ἀπὸ τὴν θύρα τοῦ χανιοῦ. Ἄν μᾶς εἶδε, ἐγέλασε βαθεῖα μὲς στὸν λαιμὸ του κ' ἐφώναζεν·

— Ὡρὲ, δὲν μοῦ φορτώνεσαι κάλλιο κείο τὸν ψόφιο γάδαρο, γιὰ νὰ κερδαίσῃς κἂν τὰ πέταλά του, μόνο σκομαχᾷς ἔτσι στὰ χαμένα γιὰ νὰ πᾶς τὴν λοιμικὴν στὸ σπίτι σου;

Ἐγὼ δὲν ἀπηλογήθηκα γιὰτί, καταλαμβάνεις, ἀναπνοὴ γιὰ χορατὰ δὲν μ' ἐπερίσσευε. Μὰ ἡ μητέρα, τὴν ἔξυρισε τὴν μητέρα. Τοῦ ἐδιάβασε τὸν ἐξάψαλμο γιὰ τὴν ἀπονία του!

Ἄν τὸν ἐφέραμε στὸ σπίτι, ἐστρώσαμε τὸ στρώμα τοῦ Χρηστάκη καὶ τὸν ἐπλαγιάσαμε.

Ὁ Χρηστάκης ὁ μακαρίτης ἐγύριζε τότε στὰ χωριά τῆς ἐπαρχίας, μὲ ταιςπραμματαιαῖς ἐπάνω στ' ἄλογο. Ἦτανε πρὶν ἀνοίξῃ τὸ μαγαζί του. Καὶ ἄν ἔμαθε πῶς ἔχουμε τὸν ἄρρωστο εἰς τὸ σπίτι, ἐπῆγε κ' ἔρριψε τὴν κάππα του εἰς τῆς θειάς μας τὸ σπίτι, στὸ Κρουονερό.

Ἡ μητέρα τὸν ἐμάλανε πάντοτε γιὰ ταις ἀκαταστασίαις του, κ' ἐκεῖνος ὁ μακαρίτης ἀφορμὴν ἐγύρευε γιὰ νὰ ζωμένη, νὰ ζῆ τοῦ κεφαλιοῦ του. Ἐφτὰ μῆνες εἶχαμε τὸν ἄρρωστο στὸ σπίτι, ἐφτὰ μῆνες δὲν ἐπάτησε τὸ κατώφλιο μας. Ὡς πού ἀναγκάσθηκεν ἡ μητέρα νὰ τὸν στείλῃ μαζί μου στὴν Πόλι, πρὶν γιατρευθῆ ὅλως διόλου.

— Καὶ πῶς εἶχε ξεπέσει στὸ χωριὸ μας; ἠρώτησα ἐγὼ. Καὶ πῶς συνέβη ν' ἄρρωστήσῃ;

— Χοῦμ! εἶπεν ὁ ἀδελφός μου ζῦων τὴν κεφαλὴν του. Αὐτὸ κ' ἐγὼ μόνον ἄρχαις μέσαις τὸ γνωρίζω. Μήπως μᾶφθηκε μαθεῖς ἡ μητέρα νὰ τὸν ἐρωτήσω, καθὼς ἤθελα;

Ἄνθρωποι εἴμεθα, ἔλεγε, καὶ ἡ ἀρρώστια εἶναι γιὰ τοὺς ἀνθρώπους. Ἀλλοίμονο σ' ὅποιον δὲν ἔχει ποῖος νὰ τὸν κυτᾷξῃ! Καὶ ποῖος ἤξεύρει, ἂν αὐτὴν τὴν ὥρα καὶ τὸ Γιωργί μας δὲν εἶν' ἄρρωστο στὴ ξενιτεῖα, χωρὶς κανένα ἐδικὸ στὸ πλάγι του! Μὴν κάθεσαι λοιπὸν καὶ μοῦ ψιλορωτᾷς τὸν ἄνθρωπο, μόνο γι' αὐτὸν τὸν πρῶτα!

Ὁ Κιαμῆλης εἶναι καλὸς, πολὺ καλὸς ὁ καῦ-

μένος, ἐξηκολούθησεν ὁ ἀδελφός μου, καὶ πολ-
λάκις φοραῖς ἀνοίξε μονάχος του νὰ μὲ πῆ τὸ
πῶς ἀρρώστησε. Μὰ ὅσας φοραῖς τὸ 'δοκίμαζε
τόνε ζ'ανάπιανεν ἡ θερμῆ.

Ἐδῶ μὰς διέκοψεν εἰσελθοῦσα ἡ μήτηρ μου
μετὰ τῶν ξένων τῆς. Ἡ κοντὴ καὶ πῶς εὐσω-
μος Ὁθωμανὶς εἶχε τακτοποιημένον τὸ λευκό-
τατον αὐτῆς γιασμάκιον καὶ συνεκράτει ἐπὶ τὸ
κοσιμώτερον τὸν μαῦρον καὶ μακρὸν αὐτῆς φε-
ρετζέν, ὑπὸ τὸν ποδόφυρον τοῦ ὁποίου μόλις ἔ-
βλεπες τὰ μυτωτὰ καὶ κίτρινα παπούτσιά τῆς.
'Αλλὰ βαθεῖαν ἐντύπωσιν μοὶ ἐνεποίησε τώρα
ἡ ὠχρὰ καὶ μελαγχολικὴ τοῦ Κιαμὴλ ὄψις, τὰ
χαρακτηριστικὰ τῆς ὁποίας μοὶ ἐφάνησαν τό-
σον ἡμερα, τόσον ἡδέα, ὥστ' ἐκέρδησεν οὕτως
εἰπεῖν ἐξ ἐφόδου τὴν συμπάθειάν μου. Τοῦτο
δὲν διέφυγε τὴν προσοχὴν τῆς μητρὸς, ἣτις
ἐγνώριζε τὴν πρὸς τοὺς Τούρκους ἀντιπάθειάν
μου. Δι' αὐτὸ ἀτενίσασα φιλοστόργως πρὸς αὐ-
τὸν ἐνώμ' αὐτὸν παρακαλοῦσα, εἶπεν,

— Ὁ ἀρίστος! ὁ Κιαμὴλης!, εἶπεν, εἶναι πολ-
λὸ, πολὺ καλὸ παιδί. Τρώγει καὶ κόλλυβα
πίνει καὶ ἀγίασμα· φιλᾷ καὶ τοῦ παππᾶ τὸ
χερὶ· τί νὰ κάμῃ! Ὅλα γιὰ νὰ γιάνῃ.

Οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς μητρὸς του ἐπληρώθησαν
δακρῶν. Μόλις δὲ τοῖς ἀπέτεινα δύο τρεῖς λέ-
ξεις εἰς τὴν γλώσσάν των, καὶ ἤρχησαν νὰ μὲ
πληρῶσιν εὐχῶν καὶ εὐλογιῶν, ἐπαίνων καὶ ἐγκω-
μίων μὲ τὰς γνωστὰς ἐκεῖνας ὑπερβολὰς τῆς
τουρκικῆς ἐθιμοτυπίας. Ἀλλ' ἡ μήτηρ μου δια-
κόψασα τὸν χεῖμαρρον τῆς ῥητορικῆς αὐτῶν ἀ-
ποτόμως,

— Τώρα καθῆστε, εἶπε, νὰ δισσομε τί θὰ
κάνουμε. Ἡ χανούμισσα, παιδί μου, ἔχει ἕνα
γυιὸ στὸν Ζαπιτιέ, ποῦ εἶναι ἀπὸ τοὺς πρώτους
ἀνακριτάδες. Τῆς εἶπα τὴν συμφορὰ ποῦ μὰς
ἐγεινῆκε· θὰ τὸν βάλλῃ νὰ μὰς εὐρῆ τὸν φονιά!
Ἡ καμμένη! δὲν ἤξεύρεις τί καλὴ ποῦ εἶναι!
Τί κρέμα, ποῦ δὲν τὸ ἤξευρα νὰ ἐρωθῶ προτή-
τερα ἰστὴν Πόλι! Ὡς τὰ τώρα θὰ τὸν εἶχα
τρεῖς φοραῖς κρεμασμένο, καὶ θὰ ἤμουν ἀπ' αὐ-
τὴ τὴν μεριά τουλάχιστον ἡσυχη!

Ἡ Τούρκισσα ἠννόησεν ὀλίγον περὶ τίνας ἐ-
πρόκειτο.

— Ναί, εἶπε, καὶ ὁ υἱός μου ὁ ἐφέντης, καὶ ὁ
δουλός σας ὁ Κιαμὴλης καὶ ἐγὼ ἡ σκλάβά σας,
ὡς τοῦ Σουλτάνου τὸ κατώφλιον θεοῦ πάμε,
μὰ τὴν ὑπόθεσί σας χαμαὶ δὲν θὰ τὴν ἀφή-
σομε. Χωρὶς ἄλλο τὴν εἶχαν ὡς τὰ τώρα
μητὲρ ἀ.λ.τ.ι (ὑπὸ τὸν τάπητα) καὶ δι' αὐτὸ δὲν
ἐπιᾶσθηκ' ὁ φονιάς. Ὁ γυιός μου, ὁ Ἐφέντης
εἶναι ἀνακριτῆς εἰς τὸν Ζαπιτιέ, τὴν γῆ νὰ σχί-
σῃ νὰ ἐμβῇ ὁ κακούργος, πάλι θὰ τὸν εὐρῆ.

— Καί, τίποτε! ἐξηκολούθησεν ὁ Κιαμὴλης,
μὲ τὴν συμπαθητικὴν φωνὴν του. Οὔτε λεπτὸ
ἔξοδα! Ὁ ἐφέντης ὁ ἀδελφός μου μὲ μιὰ κον-

δυλιὰ τὰ διορθώνει. Καὶ ἂν θέλῃ ὁ Θεός, πάγω
καὶ ἐγὼ στὴν ἐπαρχίαν γιὰ τὴν ἀνάκριση. Ὅταν
σκοτώθῃκε τὸ παιδί τῆς Βαλιδῆς μου, εἶναι ἄν
νὰ σκοτώθῃκεν ὁ ἐφέντης ὁ ἀδελφός μου. Πρέ-
πει νὰ γενῆ ἐκδίκησι!

Ἀπερίγραπτον εὐχαρίστησιν ἐνεποιεῖ ὁ ζῆ-
λος ἀμφοτέρων ὄχι μόνον εἰς τὴν μητέρα, ἀλλὰ
καὶ εἰς τὸν ἀδελφόν μου καὶ εἰς ἐμὲ αὐτόν, ὅς-
τις ἐσκεπτόμην τώρα, ὅτι καὶ ἡ πρὸς ἄλλο-
θρήσκους γενομένη εὐεργεσία δὲν ἀπωλέσθη ἐπὶ
ματαίῳ. Ἐφ' ἰκανὴν ὥραν συνδιελέχθημεν ἐπὶ
τοῦ θέματος, καὶ ἐγὼ, ὅστις ἤμην τελείως ἀ-
πηλπισμένος περὶ ἀνακαλύψεως τοῦ φονέως, διὰ
τε τὸν παρεμπεσόντα χρόνον καὶ διὰ τὰς εὐθὺς
μετὰ τὸν φόνον ἐπισυμβάσας ὡς ἐκ τοῦ πολέμου
καταστροφὰς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ἡμῶν, δὲν ἤρρησα
νὰ πεισθῶ ὅτι εἶναι πιθανὸν ἀκόμη νὰ δοθῇ δι-
καισισύνη εἰς τὸν ἀτυχῆ νεκρὸν μας. Ἦτο λοι-
πὸν πολὺ φυσικόν, ἂν τώρα ἤρχησα νὰ περι-
ποιῶμαι τοὺς μόνους δυνατοὺς νὰ μὰς παρα-
σταθῶσι πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ καθήκοντος ἡ-
μῶν τούτου. Ἀρα ὡς ἡ γραῖα Ὁθωμανὶς πα-
ρετήρησε τὴν διάθεσίν μου ταύτην,

— Καὶ τώρα εἶπε, Σουλτάνε μου, δὸς τὰ
κλειδιά στὸν ξενοδόχο· ἀπὸ σήμερα καὶ νὰ πά-
γῃ εἰσθε μουσαφίριδες μου. —

Τοῦτο ἦτον ὅλως διόλου ἀπροσδόκητον. Οἱ
Τούρκοι, ἰδίως ἐν μεγαλοπόλεσιν, ὄχι μόνον
δὲν κατοικοῦν ὑπὸ μίαν μὲ χριστιανούς στέγην,
ἀλλ' οὐδ' εἰς τὴν αὐτὴν συνοικίαν τοὺς ἀνέχον-
ται. Τί ἦτο λοιπὸν τοῦτο; Μὴ ἀπὸ τὰς πολλὰς
δουλοπρεπεῖς φιλοφρονήσεις; Ἀλλ' ὄχι, ἡ γραῖα
δὲν ὠμίλει διὰ τὸν τύπον.

— Ἐσὺ εἶσαι διαβασμένος ἄνθρωπος, μοὶ ἐ-
λεγε, καὶ γνωρίζεις τοῦ Θεοῦ τὸν νόμον. Κ' ἐ-
ὰν εἶχα μόνον μίαν πεθαμὴν τόπο στὴν οἰκουμένη,
καὶ ἤξευρα πῶς ἡ εὐλογημένη γυναῖκα ποῦ ἐ-
κοίταζε τ' ὄρανον μου ἐφ' ἄκρον μῆνης εἰς τὸ στρω-
μα τοῦ παιδιοῦ τῆς εὐρίσκει' ἐδῶ πέρα ξένη,
καὶ δὲν τῆς ἔδιδα τὸ ἀναπαυτήριον τῆς κεφα-
λῆς μου νὰ πατήσῃ τὸ ποδάρι τῆς—δὲν θὰ ἐ-
κλειεν ὁ Θεός τὴν θύραν τοῦ ἐλέους του εἰς τὴν
προσευχὴν μου; Δὲν θὰ ἐσῆκωνε τὴν εὐλογίαν
ἀπὸ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν μου; Δὲν θ' ἀπέστρεφε
τὸ πρόσωπόν του ἀπὸ τὸ κουρμπάρι μου; Ἐλα,
ζαχαρένιε μου! Μὴν τὸ κάμῃς καὶ κριματισθῶ!

Καὶ παρεμβὰς ὁ Κιαμὴλης καὶ φιλήσας τὴν
ἄκραν τοῦ φορέματός μου,

— Μὴ σὰς κακοφανῆ, εἶπε, γιατί δὲν ἤλ-
θαμε νὰ σὰς πάρουμε πρωτῆτερα. Τὸ μάθαμε
πῶς εἰσθ' ἐδῶ, καὶ δύο μέραις τώρα γυρνοῦμε
νὰ σὰς εὐρούμε. Ὅλα τὰ χάνια κατὰ σειρὰν ἐ-
πήραμεν. Ὅλη τὴν πόλιν ἐκοσκινίσασα. Μὰ ἐ-
μεῖς, ἄπλοῖ ἄνθρωποι, εἰμασθε ἄν τὰ βῶδια.
Κοντὰ στὸν νοῦν ἦτανε, πῶς ἀφέντης ἄν τοῦ
λόγου σου πορεύεται ἀλλὰ φράγκα, καὶ κάθεται
στὸ ξενοδοχεῖο. Τώρα ποῦ σὰς ἤυραμε, δὲν μπο-

ρεῖ νὰ γείνη ἄλλοιῶς. Καὶ ἀποταθεὶς πρὸς τὴν μητέρα μου. Δὲν εἶν' ἔτσι, σουλτάνα μου; εἶπε. Ἐμεῖς τὰ ἐσυμφωνήσαμε πλέον. Αὐτὸς ὁ κιαφίρης ὁ Σεισουράδας δὲν θὰ σὲ χαλάσῃ πιά τὸ κέφι σου. Μιὰ κλωτσιὰ ποῦ μ' ἔδωκε τὴν σχωρῶν γιὰ τὸ χατῆοί σου, μὰ ἄνωπέρα δὲν μένουμε πλέον. Δὲν εἶν' ἔτσι;

— Ναί, εἶπεν ἡ μητέρα μου, δὲν μένουμε, ὅταν τὸ θέλῃ καὶ ὁ Γεωργῆς. Ἀκοῦς ἐκεῖ, τῆ Σεισουράδα νὰ χτυπήσῃ τὸ παιδί μου, τὸν Κιαμήλη!

Τότε παρετήρησα ὅτι καθ' ἣν ὥραν ἐγὼ ἤκουον τὴν ἱστορίαν τοῦ Κιαμήλη παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ μου, οἱ τρεῖς ἐναπομείναντες εἶχον συνομῶσει κατὰ τοῦ ξενοδόχου καὶ τοῦ ἀτυχοῦς Λουῆ. Ἐπειτα ἡ γραῖα Ὀθωμανὶς ἀνέκρουσε μίαν ἀνατολικωτάτην δέξιν. — «Ἐπτὰ ἡμέρας θὰ καθῆσω ἔξω ἀπὸ τὸ ἐνδιαίτημά σου· ἐπτὰ φορὰς τὴν ἡμέραν θὰ φιλῶ τὸ κατώφλιον τῆς θύρας σου· ἐπτὰ φορὰς τὴν ὥρα» κτλ. — κ' ἐγὼ ἔχασα ἐπτὰ φορὰς τὴν ὑπομονὴν μου. Ἄλλως τε, ἡ πρόσκλησις αὕτη μοὶ ἐφαίνετο εὐνοϊκὴ διὰ τὴν ὑπόθεσίν μας. Διὰ τοῦτο ἀφήκα τὴν μητέρα μου νὰ πράξῃ ὅπως θὰ τῆ ἤρresκεν.

Μόλις παρήλθεν ἡμίσεια ὥρα καὶ ἡ Ὀθωμανὶς μετὰ τοῦ υἱοῦ τῆς ἀπήρχετο ἐν ἀληθεὶ θριάμβῳ, ἄγοντες μεθ' ἑαυτῶν τὴν μητέρα καὶ τὸν ἀδελφόν μου, ὡς ἐὰν ἦσαν τὰ μάλλον περιζήτητα λάφυρα. Εἰς ἐμὲ οὔτε αἰ ὑποθέσεις, οὔτε αἰ διαθέσεις μου ἐπέτρεπον ν' ἀλλάξω κατοικίαν. Ἀπεποιήθη λοιπὸν νὰ δεχθῶ τὴν ξενίαν των ὅπως τὴν προσέφερον. Ὑπεσχέθη ὅμως ὅτι εὐθὺς ὡς τελειώσω τὰς εἰσαγωγικὰς ἐνεργείας παρὰ ταῖς ἀμοδιαῖς ἀρχαῖς πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ φονεύσαντος τὸν ἀδελφόν μας, θὰ τοὺς ἐπισκέπτωμ' ἐπὶ μακρὸν καὶ καθ' ἑκάστην ἐν τῷ οἴκῳ των.

Ἡ ἐργασία αὕτη δὲν ἐργειάσθη πολὺν χρόνον. Διότι, ὅπου ὁ νόμος δὲν ὑπάρχει παρὰ ἐν τῇ καλῇ θελήσει τῶν καθ' ἑκάστα ἀρχῶν, ἡ χρονίζει καὶ ἡ ἀπλουστερά ὑπόθεσις ἐπ' ἀπειρον, ἡ τελειοῦται ἐν μιᾷ στιγμῇ καὶ ἡ μάλλον περίπλοκος. Καὶ ναὶ μὲν ἡ ἐδική μας δὲν ἦτο δυνατόν νὰ τελειώσῃ οὕτως ἀστραπηδόν, ἀλλ' ἤδη κατ' αὐτὰς τὰς πρώτας ἡμέρας τῶν μετὰ τοῦ ὑπουργείου τῆς ἀστυνομίας συνεννοήσεών μου, διετάχθησαν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ἡμῶν πολλὰι συλλήψεις, ὁ δὲ υἱὸς τῆς φίλης ἡμῶν Ὀθωμανίδος, ὁ ἀνακριτῆς, ὅλως ζήλος καὶ ἀφοσίωσις, ἐξεκίνησεν ἐκ τῆς πρωτευούσης, συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ μου, κ' ἐφωδιασμένος μὲ πᾶσαν πληρεξουσιότητα πρὸς ἀνάκρισιν τῶν συλληφθέντων καὶ πρὸς καταδίωξιν ἄλλων ὑπόπτων. Εἰς τὸν ἀνυπόμονον Κιαμήλη δὲν ἐπετρέψκαμεν νὰ συναπέλθῃ, τοῦτο μὲν χάριν τῆς ἐπισφαλεστάτης ὑγείας του, τοῦτο δὲ ὅπως μὴ μείνωσιν αἱ δύο γραῖαι ὅλως διόλου μόναι.

— Καὶ τώρα πιά ποῦ ἐβάλαμε τὸ νερὸ στ' αὐλάκι, μᾶς ἔλεγε μετὰ τινὰς ἡμέρας ἢ μῆτηρ μου, ἔρχου δά, παιδί μου, νὰ περνᾷς τὴν ἡμέρα μαζί μας. Ἐμεῖς εἴμεθα ὅλη ἡμέρα στὸ σπίτι, γιατί ἐτελειώσαμε τοὺς γύρους μας. Καὶ ποῦ δὲν μ' ἐπήγγε το παιδί μου ὁ Κιαμήλης! καὶ ποῦ δὲν μ' ἐπήγγε ἡ χανοῦμισσα! Πρῶτα πρῶτα ἐπήγαμεν ἐδῶ κοντὰ στὴν Ἀγιά-Σοφιά. Ὑστερα μ' ἐπήγγαν κ' ἐπροσκύνησα στὸν τάφο τοῦ Κωνσταντίνου, στὸ Μεγά-μειδάνι. Νὰ πᾶς καὶ σὺ δά, παιδί μου! Ἐδῶ μεριά ἔχουν τὸν Ἀράπη, ποῦ τὸν ἐσκότωσε, σκεπασμένο ὅλο λαγούρια καὶ χαλιά. Κ' ἐκεῖ μεριά τὸν φτωχὸ τὸν βασιλεῖ, μὲ μόνο μιὰ μικρὴ κανδύλα π' ἀπὸ τὸ μνημά του! Κ' ἐπήγαμε καὶ σ' ἕνα τζαμί καὶ εἶδαμεν ἐπάνω σ' ἕνα παλαιὸ δένδρο τὴν ἀλυσίδα, ποῦ ἦταν κρεμασμένη ἡ χεῖρα τῆς Δικαιοσύνης. Κ' ἐπήγαμε καὶ στὸ Μβαλουκλι, καὶ εἶδαμε τὰ ψάρια, ποῦ ζωντάνεψαν μέσ' στὸ τηγάνι, ὅταν ἐπάρθηκεν ἡ Πόλι. Καὶ ἐπάνω στὴν Πόρτα ποῦ ἐπάρθηκεν, εἶδαμε τὰ γράμματα, ποῦ ἔγραψεν ὁ ἄγγελος ἐκείνη τὴν ἡμέρα, τάχα γιὰ τὴν Πόλι. «Τὸ χεῖρ χεῖρ χειρότερο!» Τὰ εἶδαμε, μὰ, ὅταν ἀγράμματη ποῦ εἶμαι, δὲν τὰ διάβασα. Καὶ τί νὰ τὰ διαβάσω, παιδί μου! Μήπως δὲν τὸ βλέπουμε καθε ἡμέρα πῶς πηγαιν' ἡ Πόλι; Καὶ ποῦ ἄλλοῦ δὲν πῆγαμε! Καὶ τί δὲν εἶδαμε! Μὰ τώρα ποῦ τελειώσαν, ἀρχῆσα πάλε νὰ στενοχωροῦμαι. Γι' αὐτὸ ἔρχου καθε ἡμέρα νὰ σὲ βλέπω, νὰ χῆς τὴν εὐχή μου, καὶ νὰ μὲ λέγῃς δά κι' ὅλα, πῶς πηγαιν' ἡ κρίσι μας.

[Ἐστία συνέχεια].

Γ. Μ. ΒΙΖΥΗΝΟΣ.

Η ΚΟΡΗ ΤΟΥ ΛΟΧΑΓΟΥ

[Μυθιστόρημα Ἀλεξάνδρου Πούσκιν].

Συνέχεια (ἐξ σελ. 656).

Η'.

Ἡ ἀπρόοπτος ἐπίσκεψις.

Ἡ πλατεῖα ἠρημώθη. Ἰσάμηνη ἐν τῇ αὐτῇ θέσει, διότι ἡ διάνοιά μου ἐκ τηλικούτων φθερῶν συγκινήσεων διαταραχθεῖσα ἦτο ἀκόμη θολωμένη.

Ἰδίως ὑπὲρ πᾶν ἄλλο μὲ κατεθασάνιζεν ἡ ἀβεβαιότης περὶ τῆς τύχης τῆς Μαρίας Ἰβανόνας. «Ποῦ νὰ ἦναι; τί νὰ ἔγεινεν; ἐπρόφθασε νὰ κρυφθῇ; τὸ καταφύγιόν της νὰ ἦεν ἀσφαλές;» Ὑπὸ τοιούτων διενῶν συλλογισμῶν κατατρυχόμενος ὑπῆγον εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ φρουράρχου. Εἶδον δ' ἐν αὐτῇ τὰ σημεῖα τῆς δῆσσεως. Ἐδραῖ, τράπεζαι, σκευοθήκαι κεκαυμέναι, τρυβλία συντετριμμένα, μεγίστη δ' ἀταξία πανταχοῦ. Ἀνέβην ταχέως τὴν μικρὰν κλίμακα τὴν ἄγουσαν εἰς τὸ δωμάτιον τῆς Μαρίας Ἰβανόνας, ὅπου πρώτην τότε φορὰν εἰσῆλθον. Ἡ κλίνη αὐτῆς ἦτο ἀνατετραμμένη,